

вые компании инвестируют в основном средства в конторские здания, которые могут использоваться для основной деятельности страховщика или сдаваться в аренду, в магазины, промышленные предприятия, жилые дома, сельскохозяйственные угодья и лесные массивы. У украинских страховщиков этот путь инвестиций вызывает затруднения в связи с неразвитостью сектора страхования жизни, в котором образуются «длинные» деньги, как основной источник инвестиций в недвижимость, имеющей большой срок окупаемости.

С развитием страхового рынка, увеличением объемов страховых операций, прежде всего по страхованию жизни, увеличением размера страховых резервов и собственных средств страхователя возрастает роль страховой системы в инвестиционном процессе нашей страны. Но объем средств, аккумулированных страхователями, в отличие от банковских, еще достаточно невелик. Это потому, что размер уставных фондов страховых компаний значительно меньше, чем размер подобных фондов банков.

Возрастание продаж страховых услуг будет оказывать содействие увеличению инвестирования. Этому будет способствовать то, что затраты на приобретение страховой услуги разрешено включать в себестоимость продукции (услуги). Что же касается физических лиц, то им следовало бы предоставлять налоговые льготы.

Литература

1. Страхування: Підручник / Під ред. С.С. Осадця. — К.: КНЕУ, 1998. — 528 с.
2. Зуева А., Цифры о главном // Бизнес. — 2001 г. — № 35 (450). — С. 21.

Н. Г. Шпанковська, канд. екон. наук, доц.

О. В. Васильєв

О. В. Гладкий

Національна металургійна академія України (НМетАУ)

АНАЛІЗ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ ТА НАПРЯМКИ ЇЇ УДОСКОНАЛЕННЯ

Первісна мета державної податкової служби України полягає у методичній, цілеспрямованій роботі по залученню всіх потенційних об'єктів та суб'єктів господарської діяльності до оподаткування, системності та координації дій з іншими міністерствами

та установами. Які ж проблеми та питання виникають, з точки зору податкової служби, на сучасному етапі та потребують вирішення в першу чергу?

Аналізуючи розвиток економіки регіонів України, можна визначити невеликі значення показників мобілізації платежів до бюджету деяких з регіонів на фоні їх упереджувального темпу росту. Так, за даними Державної податкової адміністрації України, у 2001 році в порівнянні з 2000 роком спостерігається приріст промислового виробництва по Україні на 14,2 %, але фактичні надходження в Державний бюджет збільшилися тільки на 4,3 %. Наприклад, у Дніпропетровській області при зростанні промислового виробництва на 108,6 % надходження становили біля ~68 %, або зменшились на 223,6 млн грн. Товарообіг підприємств роздрібною торгівлі та громадського харчування по Україні збільшився на 112,6 відсотків, але фактичні надходження до Державного бюджету зменшились на 5 %, або на 27,9 млн грн. У Дніпропетровській області при рості об'єму роздрібного товарообігу підприємств на 113,4 % надходження у 2001 році становили 68,9 %, або зменшились в порівнянні з 2000 роком на 14,7 млн грн. В транспортній галузі значно знизилась сплата платежів у Держбюджет у порівнянні з минулим роком (на 196,4 млн грн), незважаючи на значне збільшення об'єму перевезення і т. ін.

Це свідчить про важливість і необхідність аналізу стану діючої системи оподаткування та розв'язання питань удосконалення як безпосередньо системи оподаткування, так і організації податкової системи в цілому. Тому на теперешній час одними із суттєвих питань, які стоять перед податківцями, є збалансована, конструктивна повсякденна взаємодія, в рамках правового поля, з суб'єктами підприємницької діяльності, спрямована на забезпечення формування та наповнення бюджетів усіх рівнів, створення найбільш сприятливих умов для розвитку «малого» та «великого» підприємництва, формування та розповсюдження позитивного іміджу податкової служби.

Все це можливо тільки при умові прозорості діючого податкового законодавства, перегляду і перетворення всієї податкової системи у напрямку вдосконалення оподаткування, створення ефективної структури системи державного управління, підвищення професійного рівня, взагалі зміни психології податківців та створення нової атмосфери спілкування з платниками податків, удосконалення методичного забезпечення аналізу оподаткування з врахуванням інтересів обох сторін.

По-перше, це вже розпочата робота по реорганізації та модернізації внутрішньої структури податкової служби згідно із стратегічним планом розвитку Державної податкової служби на 2002—2004 роки. Поточний рік в цьому розумінні можливо вважати роком прийняття конкретних рішень по найважливішим напрямкам модернізації, роком створення фундаменту для їх реалізації у майбутньому. По-друге, це необхідність здійснення перетворень на науковій основі, перш за все на підставі ефективного використання трудових ресурсів. Система управління персоналом повинна базуватися в першу чергу на економічних стимулах і соціальних гарантіях, а ні на адміністративному впливі.

Крім того, комплексне урегулювання податкових питань можливе шляхом прийняття Податкового кодексу, яким передбачається поетапне проведення зниження рівня податкового тиску на платників податків. З прийняттям Податкового кодексу кількість податків та зборів зменшиться з 39 до 23. Будуть знижені ставки основних податків: ПДВ — з 20 % до 17 %, податку на прибуток — з 30 % до 25 %, максимальної ставки оподаткування доходів громадян — з 40 % до 25 % (Кабінет Міністрів за ініціативою ДПА пропонував 20 %). Тобто норми Податкового кодексу несуть в собі можливості поширення ділової активності, виводу економіки з тіні за рахунок зменшення ставок, розширення діапазону доходів і т. ін. Слід враховувати, що надто великий податковий тиск як головний стримуючий фактор економічного розвитку — один з найбільш поширених у суспільстві міфів. На підставі даних Socis-Gallup 70 % платників податків вважають податки в Україні занадто великими і тільки 1 % — низькими. Зрозуміло, що таке відношення до проблеми свідчить про необхідність проведення податкової реформи в Україні. Порівняльний аналіз свідчить про незначні відхилення від європейського рівня: у Данії податок на прибуток та ПДВ становлять 32 та 25 відсотків відповідно, в Австрії — 34 % та 20 %, у Бельгії — 39 % та 19 %, в Німеччині — 37 % та 16 %. В 1996 році через податки та обов'язкові платежі перерозподілу підлягало 26,3 % валового внутрішнього продукту, в 2001 році — 17,1 %. А згідно з проектом Податкового кодексу перерозподілу через податки підлягає тільки 15 % ВВП. Тобто податковий тиск послідовно зменшується, але кінцеву крапку в історії «податкового протистояння» може поставити тільки сам Податковий кодекс — стабільний, системний, вичерпний звід законодавчих норм у сфері оподаткування.

Враховуючи вищеприведене можна визначити, на наш погляд, такі напрямки удосконалення існуючої системи оподаткування,

які з точки зору податкової служби повинні знайти своє відображення у Податковому кодексі:

1. Оцінка доцільності системи пільг, їх обмеження та вичерпне визначення: вони можуть бути тільки соціально або інноваційно-інвестиційно спрямовані. Протягом 1997—2000 рр. обсяги надходжень в Зведений бюджет України зросли у 1,4 раза, в той час як обсяги наданих пільг збільшились у 2,4 раза. Законодавчо надані платникам та задекларовані ними пільги у грошовому виразі за 2001 рік перевищили 38 млрд грн, що на 43 % більше, ніж за 2000 рік. Створення рівних умов оподаткування для всіх платників, відміна податкових пільг сприятиме зменшенню економічних збитків суспільства, оскільки зменшується можливість використання схем ухиляння від оподаткування та значно спрощується порядок адміністрування відповідних податків.

2. Обмеження строку перенесення збитків та приведення його у відповідність зі строком позивної давності (трьома роками). Аналіз кількості платників, які повинні сплачувати податок на прибуток, виявив тенденцію їх зменшення з початку року на 18,5 тисячі. Причиною зменшення надходження до бюджету податку на прибуток є значна кількість збиткових підприємств, а саме — 11,9 % від загальної кількості платників, які повинні сплачувати цей податок. Тобто підприємства, маючи балансовий прибуток, в бухгалтерському обліку декларують суми податку значно меншими, або навіть відображають у деклараціях взагалі від'ємне значення, яке переноситься у наступні періоди. Досі до законодавчих документів не внесені зміни відносно порядку відображення у податковому обліку платників перенесення балансових збитків.

3. Значним резервом поповнення бюджету та оздоровлення економіки країни є вирішення проблеми фіктивних підприємств. Головне в даному питанні — аналітична оцінка та відшкодування завданих ними збитків. Останнє потребує включення до Податкового кодексу норми щодо ознак фіктивності фірм, зокрема для ефективної протидії незаконному відшкодуванню ПДВ.

4. Позитивні результати надасть також максимальне зближення бухгалтерського та податкового обліку, синхронізація доходів та витрат відповідного періоду.

5. Особливе місце в програмі модернізації та реформування податкової служби належить створенню Спеціалізованих Державних податкових інспекцій по обслуговуванню великих платників податків, які у 2001 році забезпечили надходження платежів до Зведеного бюджету України 3,5 млрд грн, а в Державний бюджет понад 2,4 млрд грн. Таким чином, десяту частку надхо-

джень до Зведеного та восьму до Державного бюджетів забезпечило 0,2 відсотка (близько 1450 платників та їх структурних підрозділів) платників від загальної кількості платників в Україні. Першочергове завдання таких СДПІ — дослідження історії податкової поведінки платників, або «образу клієнта», розробка та проведення системи заходів упередження та руйнування схем ухиляння від оподаткування та їх оптимізація, розширення бази оподаткування.

Аналіз світового досвіду свідчить, що удосконалення системи оподаткування є найважливішим питанням для демократичної країни, яка намагається створити ефективну структуру системи державного управління, забезпечити рівні права та обов'язки всіх членів господарського процесу. Немає сумніву, що це двостороннє питання і потребує вирішення як з боку держави, так і суспільства у цілому. Добробут суспільства базується на добробуті кожного громадянина, розуміння особистої відповідальності щодо виконання своїх обов'язків перед державою, зміною психології по відношенню до системи оподаткування та податкової служби. Усвідомлюючи це Податкова служба України базує свій авторитет та громадське визнання на професіональності та добропорядності своїх фахівців, на виконанні найбільш важливої соціально-гуманітарної місії — забезпечення виконання державою всіх зобов'язань перед своїми громадянами, що сприяє трансформації щодо соціально-орієнтованої економіки.

З. І. Щибиволок, канд. екон. наук, доц.
Тернопільської академії народного господарства

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ В СВІТЛІ АНТИЧНОЇ ДІАЛЕКТИКИ

В науковій доповіді піднімаються актуальні питання економічного аналізу [8, С. 4, 7, 54]. Автори наголошують на тому, що від його удосконалення залежить економічна безпека держави [8, С. 6].

Дійсно, становлення курсу економічного аналізу проходило в умовах формування централізованої планової економіки [11, С. 19]. Його метод дослідження будувався на головних положеннях марксистсько-ленінського діалектичного методу пізнання і на законах політичної економії [6, С. 9]. Сьогодні, коли Україна обрала ринковий шлях побудови економіки, економічний аналіз явно